

לבריאות והצלחת

שמואל בן זכריה וקלרה אידל. מרים בת יהושע ומרתא

פתחיה בן יאיר וחנה. חגית בת שמואל ומרים

וילדיהם דרור הלל ואשר יש'

עודד בן שמואל ומרים. מעין בת אפרים ואורלי

וילדיהם ידידיה רננה שירה אמונה

רועי בן משה ושרה. תמר בת שמואל ומרים

לרפואת חיים שמואל בן סימה

לעילוי נשמת פרל בת רבקה ע"ה

לעילוי נשמת

אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

לעילוי נשמת

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

דף י"ט

נולד זכר ראשון דרך דופן

וולד שהוא וולד ראשון של בהמה טהורה, והוא זכר, אבל לא יצא דרך פתח הרחם אלא דרך הדופן [בכלל זה מה שנקרא היום ניתוח קיסרי],

הרי זה בכור לזכרים וללידות, אבל אינו בכור לפתיחת הרחם.

לדעת רבי טרפון – כל שהוא בכור למקצת

מהדברים ולא לכולם, הרי זה ספק בכור, ולכן

אף שמספק אינו ניתן לכהן, מכל מקום אינו

כחולין, [ואסור בגיזה ועבודה], אלא ירעה עד

שייפול בו מום, ויאכל אחר שייפול בו מום,

כבכור בעל מום.

ולדעת רבי עקיבא – כל שאינו בכור גמור,

לזכרים, וללידות, ולפתיחת רחם, אינו מתקדש,

ומאחר שזה אינו בכור לפתיחת רחם, הרי זה

חולין גמור.

נולד שני דרך רחם אחרי ראשון שיצא דרך דופן

וולד זכר שהוא וולד שני של בהמה טהורה, שיצא דרך פתח הרחם אחר הוולד הראשון שיצא דרך דופן, **הרי זה השני בכור לפתיחת רחם, אבל אינו בכור לזכרים וללידות.**

לדעת רבי טרפון – כל שהוא בכור למקצת

מהדברים ולא לכולם, הרי זה ספק בכור, ולכן,

אף שמספק אינו ניתן לכהן, מכל מקום אינו

כחולין, [ואסור בגיזה ועבודה], אלא ירעה עד

שייפול בו מום, ויאכל אחר שייפול בו מום,

כבכור בעל מום.

ולדעת רבי עקיבא – כל שאינו בכור גמור,

לזכרים, וללידות, ולפתיחת רחם, אינו מתקדש,

ומאחר שזה אינו בכור לזכרים וללידות, הרי זה

חולין גמור.

נולד שני דרך רחם אחרי ראשון שיצא דרך דופן

וולד זכר שהוא וולד שני של בהמה טהורה, שיצא דרך פתח הרחם אחר הוולד הראשון שיצא דרך דופן, **הרי זה השני בכור לפתיחת רחם, אבל אינו בכור לזכרים וללידות.**

לדעת רבי טרפון – כל שהוא בכור למקצת

מהדברים ולא לכולם, הרי זה ספק בכור, ולכן,

אף שמספק אינו ניתן לכהן, מכל מקום אינו

כחולין, [ואסור בגיזה ועבודה], אלא ירעה עד

שייפול בו מום, ויאכל אחר שייפול בו מום,

כבכור בעל מום.

ולדעת רבי עקיבא – כל שאינו בכור גמור,

לזכרים, וללידות, ולפתיחת רחם, אינו מתקדש,

ומאחר שזה אינו בכור לזכרים וללידות, הרי זה

חולין גמור.

[פתיחת תורת כהנים] רבי ישמעאל אומר, בשלש עשרה

מדות התורה נדרשת: (א) מקל וחומר. (ב) מגזרה שוה.

(ג) מבנין אב מכתוב אחד, מבנין אב משני כתובים. (ד)

מכלל ופרט. (ה) מפרט וכלל. (ו) מכלל ופרט וכלל אי

אתה דן אלא כעין הפרט. (ז) **מכלל שהוא צריך לפרט,**

ומפרט שהוא צריך לכלל. (ח) כל דבר שהיה בכלל,

ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא, אלא

ללמד על הכלל כולו יצא. (ט) כל דבר שהיה בכלל, ויצא

מן הכלל לטעון טען אחר שהוא כענינו, יצא להקל ולא

להחמיר. (י) כל דבר שהיה בכלל, ויצא מן הכלל לטעון

טען אחר שלא כענינו, יצא להקל ולהחמיר. (יא) כל

דבר שהיה בכלל, ויצא מן הכלל לידון בדבר חדש, אי

אתה יכול להחזירו לכללו, עד שיחזירנו הכתוב לכללו

בפירוש. (יב) דבר הלמד מעניינו, ודבר הלמד מסופו.

(יג) וכן שני כתובים המכחישים זה את זה, עד שיבא

הכתוב השלישי ויכריע ביניהם.

[שמות י"ג ב'] קִדְּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל

בְּאֲדָם וּבְבִהֶמָּה לִי הוּא.

[דברים ט"ו י"ט] כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָךְ וּבְצֹאֲנֶךָ

הַזָּכָר תִּקְדָּשׁ לַה' אֲקִיף לֹא תַעֲבֹד בְּבִכּוֹר שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגְזֹ

בְּכוֹר צֹאֲנֶךָ.

דרשת רבי עקיבא ללמד שאין הבכור מתקדש

אלא אם כן הוא בכור לכל [לזכרים וללידות

ולפתיחת רחם]

נאמר בתורה "קִדְּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּבִנֵי

יִשְׂרָאֵל בְּאֲדָם וּבְבִהֶמָּה לִי הוּא" ומבואר

בברייתא, שאין מתקדש, אלא זה, שהוא (א) זכר.

(ב) ויצא דרך רחם. (ג) והוא ראשון לכל הוולדות.

ולהלן תתבאר דרשת הברייתא בעזה"י בשני

אופנים, כפי שביארוה אביי ורבינא.

< ביאור אביי.

א. מתוך שנאמר בכתוב "הַזָּכָר תִּקְדָּשׁ", יש

ללמוד, שאין מתקדש אלא מי שהוא זכר, אבל

נקיבות אינן מתקדשות. [דין זה למד בכלל ופרט

שהפרט "הַזָּכָר" בא אחר הכלל "כָּל בְּכוֹר", ללמד,

שאינן בכלל הבכור, אלא זכרים ולא נקבות].

ב. מתוך שנאמר בכתוב "פֶּטֶר כָּל רֶחֶם", יש

ללמוד, שאין מתקדש אלא מי שפתח את הרחם,

אבל יוצא דופן אינו מתקדש. [וממילא יש ללמוד

שאם נקבה יצאה לפניו דרך רחם, גם כן אינו

מתקדש, כי לא הוא פתח את הרחם]. [דין זה למד

בפרט הצריך לכלל, שהכלל "כָּל בְּכוֹר", מפרש את

הפרט "פֶּטֶר כָּל רֶחֶם", שהכוונה לראשון ליוצאי

הרחם].

ג. ומתוך שנאמר בכתוב "כָּל בְּכוֹר", יש ללמוד,

שאין מתקדש אלא מי שהוא ראשון לכל

הוולדות, [שמשמעות בכור הוא ראשון לכל דבר],

ולא די בכך שיהיה ראשון לזכרים, או ראשון

לפותחי הרחם, ולכן זכר ראשון הבא אחר

נקיבות שיצאו דרך פתח הרחם, או אחר זכר יוצא דופן, או אחר נקבות יוצאות דופן, אינו מתקדש, אף על פי שהוא ראשון לזכרים ולפותחי הרחם.

< ביאור רבינא.

א. מתוך שנאמר בכתוב "הַזָּכָר תִּקְדָּשׁ", יש ללמוד, שאין מתקדש אלא מי שהוא זכר, אבל נקיבות אינן מתקדשות.

ב. מתוך שנאמר בכתוב "פֶּטֶר כָּל רְחִים", יש ללמוד, שאין מתקדש אלא מי שפתח את הרחם, אבל יוצא דופן אינו מתקדש. [וממילא יש ללמוד, שאם נקבה יצאה לפניו דרך רחם, גם כן אינו מתקדש, כי לא הוא פתח את הרחם].

ג. ומתוך שנאמר בכתוב "כָּל בְּכוֹר", יש ללמוד, שאין מתקדש אלא מי שהוא ראשון לכל הוולדות, ואף שלדעת רבינא, משמעות בכור היא, ראשון לדבר אחד, מכל מקום, מאחר שללמד על כך שיהא ראשון לפותחי הרחם, כבר למדנו מהכתוב "פֶּטֶר כָּל רְחִים", כשכתבה תורה "כָּל בְּכוֹר", הרי זה ריבוי ללמד, שיהא בכור זה ראשון גם לדבר נוסף, כגון לכל הוולדות, ולא די בכך שיהיה ראשון לזכרים או לפותחי הרחם, ולכן זכר ראשון הבא אחר נקיבות, או אחר יוצא דופן, אינו מתקדש, אף על פי שהוא ראשון לזכרים ולפותחי הרחם. [אולם הקשו על דבריו מאחר שלדעתו דין זה שיהא הבכור ראשון אינו למד ממשמעות הכתוב אלא מריבוי הכתוב אין לך לרבות אלא דבר אחד ואם כן מלבד זה שצריך להיות ראשון לנקבות יש לך ללמוד שיהא ראשון גם לפותחי הרחם הזכרים אבל מניין לך שיהא ראשון גם לנקבות יוצאות דופן שמא זכר הנולד אחר נקבה יוצאת דופן יתקדש].

סליק פרק הלוקח עובר פרתו

פרק שלישי הלוקח בהמה

דפים י"ט – כ'

זמני תחילת ההולדה של כמה בהמות

כל הבהמות המנויות להלן, בשנה הראשונה שמולידות, אינן מולידות אלא פעם אחת, אולם לאחר מכן, כשכבר גדלו יותר, יכולות ללדת יותר מפעם אחת בשנה.

העז – ראויה להוליד כבר בשנה הראשונה לחייה, אלא שבשנה זו תלד פעם אחת בלבד, ובשנים שלאחר מכן תוכל ללדת גם יותר מפעם אחת בשנה.

הרחל – בשנה הראשונה לחייה לא תלד כלל, ובשנה השניה תוכל ללדת פעם אחת, ובשנים הבאות תוכל ללדת גם יותר מפעם אחת בשנה.

הפרה – בשתי השנים הראשונות לחייה לא תלד כלל, ובשנה השלישית תוכל ללדת פעם אחת, ובשנים הבאות תוכל ללדת גם יותר מפעם אחת בשנה.

החמורה – לדעת התנא של משנתנו, וכן לדעת תנא קמא בברייתא, החמורה הרי היא כפרה, בשתי השנים הראשונות לחייה לא תלד כלל, ובשנה השלישית תוכל ללדת פעם אחת, ובשנים הבאות תוכל ללדת גם יותר מפעם אחת בשנה. ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה בברייתא, בשלוש השנים הראשונות לחייה לא תלד כלל, ובשנה הרביעית תוכל ללדת פעם אחת, ובשנים הבאות תוכל ללדת גם יותר מפעם אחת בשנה.

שנה ראשונה	שנה שניה	שנה שלישית	שנה רביעית	שנה חמישית ומעלה	
פעם אחת	יותר מפעם אחת				עז
לא תלד כלל	פעם אחת	יותר מפעם אחת			רחל
לא תלד כלל	פעם אחת	יותר מפעם אחת			פרה
לתי"ק	לא תלד כלל	פעם אחת	יותר מפעם אחת		חמורה
לריב"י	לא תלד כלל			יותר מפעם אחת	

הלוקח בהמה מגוי ואינו

יודע אם כבר בכרה או לא

כשישראל קנה בהמה מגוי, ולאחר מכן ילדה זכר ברשות ישראל, אם עדיין לא ביכרה הבהמה ברשות הגוי, [כלומר שעדיין לא ילדה בכור ברשות הגוי], הוולד הזה הנולד ברשות ישראל, מתקדש בבכורה, ואם כבר ביכרה הבהמה ברשות הגוי, הוולד הזה הנולד ברשות ישראל, אינו מתקדש בבכורה.

ונחלקו חכמים, מה דינו של הוולד, כשאין ידוע אם כבר בכרה אמו ברשות הגוי או לא.

א. כשילדה הבהמה ברשות ישראל, בשנה

הראשונה שראויה ללדת. [עז בשנתה הראשונה.

רחל בשנתה השניה. פרה בשנתה השלישית.

וחמורה בשנתה השלישית או הרביעית].

<< **לדעת רבי ישמעאל – מאחר שבשנה הראשונה שראויה הבהמה ללדת, אינה ראויה ללדת אלא פעם אחת בלבד, כשילדה עתה, הדבר מלמד שעד עתה לא ילדה, ואם כן וולד זה הוא בכור בוודאי וניתן לכהן.**

- **לתירוץ הראשון בגמרא, מודה רבי ישמעאל, שאף שלעולם לא תלד הבהמה בשנה הראשונה יותר מפעם אחת, יתכן שתתעבר יותר מפעם אחת, כגון שתתעבר, ותפיל קודם שתגמר צורת הוולד, [בהמה דקה תטנף, ובהמה גסה תפיל שליא בלא וולד, וכמו כן אשה תפיל שפיר ושליא בלא צורת וולד], ותחזור ותתעבר, ותלד וולד גמור, ואף על פי כן, דעתו, שכל שילדה בשנה הראשונה, הוולד בכור בוודאי, ואף שאין ראייה מלידתה, שזה הריונה הראשון, אלא שזה וולדה הראשון, כי לדעת רבי ישמעאל, אין נחשב בכור, לפטור את הבא אחריו, אלא זה שנגמרה צורתו, ואם כן אפילו כבר הרתה והפילה, לא ביכרה בכך, וולד זה הוא הבכור.**

- **ולתירוץ השני בגמרא, מודה רבי ישמעאל, שאם ידוע שהפילה הבהמה באותה שנה, קודם שילדה עתה וולד גמור, הרי זו פטורה מן הבכורה, כי גם עובר שלא נגמרה צורתו נחשב בכור, לפטור את הבא אחריו, ולא אמר רבי ישמעאל שכשילדה ברשות ישראל בשנה ראשונה שראויה לכך, שהוולד בכור ודאי, אלא כשלא ידוע שקודם לכן הפילה, ומכל מקום, כל זמן שלא ידוע שהפילה קודם ללידה זו, אין לחוש לכך שהפילה, והוולד שילדה עתה הוא בכור ודאי.**

- **ולתירוץ שלישי בגמרא, דעת רבי ישמעאל, שאמנם גם עובר שלא נגמרה צורתו פוטר את הבא אחריו מן הבכורה, אלא שלדעת רבי ישמעאל, שכשם שאין הבהמה יולדת יותר מפעם אחת בשנה הראשונה, כך אינה מתעברת יותר מפעם אחת בשנה הראשונה, ואם כן, כשילדה וולד גמור בשנה הראשונה, הרי זה מלמד, שוודאי לא נתעברה קודם לכן כלל, ולכן אפילו אם יצא ממנה דבר הנראה כמפלת הריון שלא נגמרה צורת העובר, טעות היא, ואין זו הפלת הריון, כי אם כן, לא היתה מתעברת פעם שניה, ואם כן, בכל אופן שיוולדת בשנה הראשונה שראויה לכך, הוולד הוא בכור ודאי.**

<< **לדעת רבי יהושע ורבי עקיבא ורבתייהם – אף שבשנה הראשונה שראויה הבהמה ללדת, אינה יולדת אלא פעם אחת, ואם כן, זה שילדה עתה הוא וולד ראשון שלה, מכל מקום יתכן שאין זה הריונה הראשון, כי אף שאינה יולדת שתי פעמים בשנה זו, יכולה להתעבר בה שתי פעמים, על ידי שמפילה את ההריון הראשון, קודם שנגמרה צורת הוולד, ואם כן, וולד זה שילדה עתה, אינו בכור ודאי, אלא ספק בכור, כי יתכן שכבר בכרה הבהמה קודם לכן, על ידי שהפילה עובר שלא נגמרה צורתו, ועובר זה פוטר את הבא אחריו מן הבכורה.**

וכל זה כשלא בדקוה אם הפילה קודם לידת וולד זה או לא. אבל כשבדקוה מיום לידתה ועד שילדה וולד זה. אם ראינו שהפילה פעם אחת קודם לידת זה, הרי זה שילדה עכשיו ודאי אינו בכור, אלא חולין גמור. ואם ראינו שלא הפילה כלום מיום שנולדה ועד עתה, הרי זה שילדה עכשיו בכור ודאי.

ונחלקו חכמים מה הדין, כשבדקוה מיום לידתה, ועד תחילת ששה חודשים קודם לידת הוולד הזה, אבל בששת החודשים שקודם לידתו לא בדקוה, כגון שבדקוה כל ששה חודשים ראשונים לחייה, וכל אותו זמן לא טינפה, וילדה ביום האחרון של השנה.

לדעת רבותיו של רבי יהושע – וולד זה הוא בכור ודאי. והסיבה לכך, כי (א) לדעתם, ימי עיבורה של בהמה דקה הם חמישה חודשים שלמים מיום ליום, והלידה היא ביום הראשון לחודש הששי, לאחר שכלו כל חמשת חודשי ההריון, ואם כן, זו שילדה ביום 30 לחודש 12 של השנה, אותו היום הוא היום הראשון של החודש הששי להריונה, ונמצא שהיום הראשון של [החודש הראשון של] הריונה, היה ביום 30 לחודש 7. (ב) ולדעתם, בהמה שמפילה, אינה מקבלת זכר כל 30 ימים שאחר ההפלה, ואם כן, זו שנתעברה ביום 30 לחודש 7, בידוע שלא הפילה כל 30 יום של אותו חודש מהיום הראשון שבו. ומאחר שעד סוף חודש 6 היא בדוקה שלא הפילה, בידוע שלא הפילה כל אותה שנה, והוולד שילדה בסוף אותה שנה הוא בכור ודאי.

ולסברת רבי יהושע עצמו – וולד זה הוא ספק בכור, כי יתכן שהבהמה הפילה בתחילת החודש השביעי, שלא בדקוה בו, ואף על פי כן ילדה ביום האחרון של השנה, וזאת מאחת הסיבות הבאות. (א) או משום שלדעתו, יכולה הבהמה להתעבר גם קודם שיעברו שלושים יום מהפלה שעברה, ואם כן יתכן שהפילה ביום ראשון של חודש שביעי, [שאינה בדוקה בו], ובכל זאת נתעברה ביום 30 של אותו חודש. (ב) או משום שלדעתו, ימי עיבור של בהמה דקה הוא פחות מחמישה חודשים מלאים, ויכולה ללדת כמה ימים קודם השלמת החודש החמישי, [=יולדת למקוטעים], ואם כן, יתכן שהפילה בתחילת חודש 7, ונתעברה רק בתחילת חודש 8, ובכל זאת ילדה ביום 30 של חודש 12. (ג) או משום שלדעתו, אמנם הבהמה

אינה מתעברת קודם שיעברו שלושים יום מהפלה שעברו, אבל ביום שלושים עצמו להפלה, היא כבר ראויה להתעבר, [כי מקצת היום ככולו], וכמו כן, אמנם ימי עיבור של בהמה דקה הם חמישה חדשים מלאים, אבל ביום אחרון של חודש חמישי, היא כבר יולדת, [כי מקצת היום ככולו], ואם כן יתכן שהפילה ביום 1 לחודש שביעי ובכל זאת נתעברה ביום 30 בו או ביום 1 לחודש 8 ובכל זאת ילדה ביום 30 לחודש 12.

< **ואם לא ראו שהפילה או ילדה, אבל היתה חולבת:**

לדעת רבי יהושע – מאחר שרוב בהמות אין חולבות אלא אם כן ילדו, בכך שהיא חולבת, הדבר מוכיח שכבר ילדה קודם לכן, ואם כן, וולד של עתה ודאי אינו בכור, אלא חולין.

ולדעת רבי עקיבא – מאחר שיש מיעוט בהמות שחולבות אף בלא שילדו, יש לחוש לכך שעדיין לא ילדה, ולכן וולד של עתה הוא ספק בכור.

ב. כשילדה הבהמה ברשות ישראל, לאחר שנה ראשונה שראויה ללדת. [עז בשנתה השניה. רחל בשנתה השלישית. פרה בשנתה הרביעית. וחמורה בשנתה הרביעית או החמישית].

< **לדעת רבי ישמעאל** – כל זמן שלא נודע בוודאי, שכבר ילדה קודם לכן בשנה הראשונה שראויה ללדת, הרי זו בספק שמא עדיין לא ילדה, ולכן הוולד הראשון שיוולדת ברשות ישראל, הוא ספק בכור.

- **לדברי רבא, דעת רבי ישמעאל, היא דעת יחיד, כדעת רבי מאיר החושש למיעוט**, [ברובא דליתא קמן, ולכן לדעתו, מאחר שסריס ואיילונית אינם בני ייבום, אף שאינם אלא מיעוט בבני האדם, קטן וקטנה אינם מייבמים, שמא הם מאותו מיעוט, ויש להמתין עד שיגדלו, ויתברר שאינם סריס או איילונית], **אבל לדעת חכמים, ההולכים בכל מקום אחר הרוב**, מאחר שרוב בהמות מתעברות ויולדות בשנה הראשונה שראויות לכך, ודאי בהמה זו כבר ילדה בשנה הראשונה שהיתה ראויה לכך, ומה שיוולדת עתה ברשות ישראל, אינו בכור.

- **ולדברי רבינא, בדין זה הכל מודים לדעת רבי ישמעאל**, שיש לחוש למיעוט, כי אין ללכת אחר הרוב אלא בדבר שקיים ברוב מעצמו, אבל דבר התלוי במעשה, כגון עיבור, אף שרוב בהמות מתעברות ויולדות בשנה ראשונה שראויות לכך, מאחר שאין העיבור מעצמו אלא על ידי מעשה, יש לחוש שמא זו לא נתעברה, ולכן הכל מודים, שוולד זה שנולד עתה ברשות ישראל, הוא ספק בכור, ולא בכור ודאי.

מדיני יבום

א. מי שמת בלא בנים, ויש לו אח, אשת המת זקוקה לייבום [או חליצה] מהאח, ואסורה להינשא לכל אדם.

ב. ומי שמת בלא בנים, ואין לו אח, אשת המת אינה זקוקה לייבום [או חליצה], אלא מותרת להינשא למי שתרצה.

ג. ואיש ואשה שהלכו למדינת הים, ומת שם האיש בלא בנים, אם באותה שעה שיצאו מכאן לא היו לאיש אחים, אין האשה צריכה לחוש לכך שבינתים נולדו לו אחים, ולכן אינה זקוקה לייבום, ואפילו אמו היתה קיימת בשעה שיצאו מכאן.

ד. ואם בשעה שיצאו מכאן היתה אמו של האיש מעוברת,

- **לדעת תנא קמא, מאחר שהיתה האם מעוברת, יש לחוש לכך שילדה אח לאיש שמת, ונמצא שכשמת היה לו אח, ואשתו זקוקה לייבום.**

- **ולדעת רבי יהושע, אין האישה צריכה לחוש לכך, שנולד אח לבעלה כי רק מעוט של מעוברות יולדות זכרים** [שכן מיעוט מההריונות מסתיימות בהפלה ורובן בלידה והלידות עצמן חציין זכרים וחציין נקיבות ונמצא שפחות מחצי מההריונות מסתיימים בלידת זכר].

גדייה שילדה שלוש בנות וחזרו

הבנות וילדו כל אחת שלוש בנות

כלל בידינו, שכל הצאן שנולד לאדם בשנה אחת, מאחד באלול ועד שלושים באב שלאחר מכן, מצטרף לחיוב מעשר בהמה.

ומבואר בברייתא, שפעמים יצאו מגדייה אחת יותר מעשרה גדיות בשנה אחת, ויצטרפו כולן למעשר בהמה, כגון שבאחד באלול ילדה הגדייה שלוש בנות בכרס אחד, ולאחר מכן באותה שנה, חזרו הבנות הללו וילדו כל אחת שלוש בנות אחרות בכרס אחד, נמצא שבאותה שנה נולדו שלוש בנות, ותשע בנות בנות, סך הכל שתיים עשרה גדיות, וכשיש סך כזה של צאן, הרי זה מצטרף למעשר בהמה, ואחת מתוך עשר הוא מעשר בהמה.

[והסיבה שנקטה ברייתא באופן הזה, אף שדי שרק אחת מהבנות תלד שלוש בנות בנות, ושתי הבנות האחרות תלדנה שתיים, וסך הכל יהיו עשר, [שלוש בנות ושבע בנות בנות], כי מאחר שאחת מהבנות צריכה ללדת שלוש בנות בנות, נקטה הברייתא בכולן מספר שווה].

דף כ"א

[והסיבה שלא היו יכולים לומר, שכל אחת

מהבנות תלד שתי בנות בנות, ולהשלמת הצאן לעשרה, תחזור האם ותלד פעם נוספת בת רביעית, כי מאחר שילדה כבר פעם אחת בשנה זו, לא תחזור ותלד פעם שניה].

עוד מבואר בברייתא שיש אופן מסוים שבו נחלקו חכמים ורבי שמעון:

< לשלוש לשונות בגמרא, מחלוקת חכמים ורבי שמעון, אינה בדין, אלא במציאות, וכשהפילו הבנות ביום אחרון של החודש הששי ללידתם.

שלדעת חכמים, באופן הזה בנות הבנות יולדו רק ביום האחרון של השנה. ולדעת רבי שמעון, יולדו בנות הבנות כמה ימים קודם לכן, [ומכל מקום לדברי הכל מאחר שנולדו כולן באותה שנה הן מצטרפות למעשר בהמה].

- לדעת חכמים, בנות אלו שהפילו ביום האחרון של החודש הששי של השנה, לא תתעברנה אלא לאחר שיעבור חודש שלם [כדברי זעירי], ואם כן, לא תתעברנה אלא ביום האחרון של החודש השביעי, ולדעת חכמים, ימי עיבור בהמה דקה הוא חמישה חודשים מלאים מיום ליום, והלידה ביום שלאחר מכן, כלומר ביום הראשון של החודש הששי לעיבור, ואם כן, מאחר שתחילת העיבור שהוא היום הראשון של החודש הראשון, היה ביום האחרון של החודש השביעי, היום הראשון של החודש הששי לעיבור, שהוא יום לידתם, יהא ביום האחרון של השנה.

- ולדעת רבי שמעון, הלידה תהא מוקדם יותר מהיום האחרון של השנה, מאחת מהסיבות הבאות. (א) או משום שלדעתו, יכולה הבהמה להתעבר גם קודם שיעברו שלושים יום מהפלה שעברה. (ב) או משום שלדעתו ימי עיבור של בהמה דקה הוא פחות מחמישה חודשים מלאים, ויכולה ללדת כמה ימים קודם השלמת החודש החמישי. (ג) או משום שלדעתו, אמנם הבהמה אינה מתעברת קודם שיעברו שלושים יום מהפלה שעברה, אבל ביום שלושים להפלה היא כבר ראויה להתעבר, [כי מקצת היום ככולו], וכמו כן, אמנם ימי עיבור של בהמה דקה הם חמישה חודשים, אבל ביום אחרון של חודש חמישי היא כבר יולדת, [כי מקצת היום ככולו].

< ולשון האחרון בגמרא, נחלקו חכמים ורבי שמעון בדין, כשנולדו בנות הבנות ביום האחרון של השנה, שלא יהיו ראויות להקרבה אלא ביום השביעי של חודש אלול, הבא הנחשב כשנה אחרת לעניין מעשר, [שנאמר "שור או כֶּשֶׁב או עֹז כִּי יִגֵּד וְהָיָה שְׁבַעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה לְקַרְבָּן אִשָּׁה לַה'"]].

לדעת חכמים – מאחר שמעשר בהמה עומד להקרבה, אין הבהמה נכנסת להתעשר, אלא מיום שתהא ראויה להקרבה, כלומר מיום שמיני ללידתה, ואם כן, בנות בנות אלו, שנולדו ביום אחרון של שנה זו, מתעשרות עם הנולדים בשנה הבאה, ולא עם הנולדים בשנה זו, ואינן מצטרפות לאמותיהן.

ולדעת רבי שמעון – אף על פי שהנולדים בסוף שנה זו אינם ראויים להקרבה אלא אחר שבעה ימים של שנה הבאה, מכל מקום מאחר שנולדו בשנה זו, מתעשרים עם הנולדים בשנה זו, ואם יתקדשו למעשר יקרבו כשהיו ראויים להקרבה, [ולהלך יתבאר בעזה"י מניין למד דין זה], ואם כן **בנות בנות אלו, שנולדו ביום אחרון של שנה זו, מצטרפות לאמותיהן שנולדו השנה.**

וי"מ את הסוגיה באופן אחר, והוא, שפעמים גם הראשונה מצטרפת לבנות ולבנות הבנות, כגון שהיא עצמה נולדה בתחילת השנה למעשרות, ובסוף החודש נתעברה, וילדה לסוף ששה חודשים, ובסוף חודש שביעי שהוא החודש הראשון לחייה הבנות, נתעברו הבנות, וילדו את בנות הבנות לסוף שנים עשר חודש. ומחלוקת תנא קמא ורבי שמעון היא, האם יתכן שבזמן שהבנות יולדות את בנות הבנות, גם האם עצמה חוזרת ויולדת בת רביעית, שלדעת תנא קמא, מאחר שהגדייה הראשונה ילדה כבר פעם אחת השנה, לא תלד פעם שניה באותה שנה, [שהיא שנה ראשונה שיולדת בה], ולדעת רבי שמעון, יתכן שתחזור הגדייה הראשונה ותלד פעם שניה בשנה הראשונה שיולדת בה. אולם רש"י דחה את הפירוש הזה.

מניין לרבי שמעון שמחוסר

זמן נכנס לדיר להתעשר

לעיל נתבאר, שלדעת רבי שמעון, כל הנולדים באותה שנה למעשר בהמה, [מאחד באלול ועד שלושים באב שלאחר מכן], מצטרפים למעשר בהמה, [שדינו להיקרב על המזבח], ובכלל זה גם הנולדים ביום האחרון של השנה, אף על פי שאינם ראויים להקרבה אלא ביום השביעי של השנה הבאה, [שנאמר "שור או כֶּשֶׁב או עֹז כִּי יִגֵּד וְהָיָה שְׁבַעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה לְקַרְבָּן אִשָּׁה לַה'"]]. [וכן אמר רבי שמעון בן יהודה משמו של רבי שמעון].

< מתחילה אמרו, שרבי שמעון למד דין זה בבניין אב, שכן מצינו, שגם הבכור שדינו להיקרב למזבח, מתקדש קודם הזמן שראוי לכך, שכן משעת יציאתו מהרחם הוא מתקדש, ואינו ראוי להקרבה אלא מיום שמיני ללידתו, ואם כן, הוא הדין לעניין מעשר בהמה, אף הנולדים היום, ראויים להתעשר, והעשירי יתקדש למעשר בהמה, אף שאינו ראוי להקרבה אלא ליום השמיני.

- אולם דחו זאת, כי מצד שני יש ללמוד דין מחוסר זמן משלמים, שכן אי אפשר להקדיש לשלמים, בהמה שנולדה היום, ורק מיום שמיני ללידתה, כשהיא כבר ראויה להקרבה, ניתן

להקדישה לכך.

ומאחר שיש סברא שווה, להשוות דין מעשר לדין בכור, כמו להשוות דין מעשר לדין שלמים, אין לך ללמוד את הדין הזה של מחוסר זמן במעשר, לא מבכור, ולא משלמים.

והסיבה שיש סברא שווה לכאן ולכאן, כי מעשר בהמה שווה לבכור בארבעה דברים, וכמו כן הוא שווה לשלמים בארבעה דברים.

ואלו הדברים שמעשר בהמה ובכור שווים בהם ושוניים משלמים. (א) בכור ומעשר אינם בני פדיון [בכור נאמר "לא תפדה", ובמעשר "לא יגאל"], ושלמים אם נפל בהם מום נפדים (ב) בכור ומעשר בהמה מתקדשים אף כשקדם בהם המום להקדש, ולשלמים אין בהמה מתקדשת כשיש בה מום. (ג) תמורת בכור ותמורת מעשר אינה קרבה [שנאמר, "לא תפדה קדש הם את דמם תזרוק", ואמרו, הם קרבים, ואין תמורתם קריבה], ותמורת שלמים קרבה. (ד) בכור ומעשר שנפל בהם מום נאכלים בלא פדיון, ושלמים שנפל בהם מום נפדים ואינם נאכלים.

ואלו הדברים שמעשר בהמה ושלמים שווים בהם ושוניים מבכור. (א) בכור אינו מתקדש אלא מזכרים, ומעשר בהמה ושלמים מתקדשים אף מנקבות. (ב) בכור קדוש מעצמו, ומעשר בהמה ושלמים אינם קדושים אלא אחר שיקדישו אותם בפה. (ג) בכור ממתנות כהונה הוא, ומעשר בהמה ושלמים של בעליהם. (ד) בכור אינו מתקדש אלא מהבכורים, ומעשר בהמה ושלמים באים מפשוטים.

< ומסקנת הגמרא, שרבי שמעון למד דין זה, שמחוסר זמן נכנס לדין להתעשר, בגזרה שווה מבכור, שנאמר בעניין מעשר בהמה "וְכָל מְעַשֵּׂר בְּקָר וְצֹאן כָּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה'" וכמו כן נאמר בעניין הבכור "וְהַעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לַה' וְכָל פֶּטֶר שֶׁנֶּר בְּהֶמָּה אֲשֶׁר יִהְיֶה לָךְ הַזֹּכְרִים לַה'", ויש ללמוד בגזרה שווה, שכשם שהבכור שדינו להיקרב למזבח, מתקדש קודם הזמן שראוי לכך, שכן משעת יציאתו מהרחם הוא מתקדש, ואינו ראוי להקרבה אלא מיום שמיני ללידתו, כך הדין לעניין מעשר בהמה, גם הנולדים היום, נכנסים להתעשר, והעשירי יתקדש למעשר בהמה, אף שאינו ראוי להקרבה אלא ליום השמיני.

טינוף

בהמה שהפילה וולד שנגמרה צורתו, נפטרת בכך מן הבכורה, וולד שתלד אחר כך, אינו מתקדש.

ופעמים תפיל הבהמה ולא יראה וולד, ובלשון הגמרא, הפלה כזו של בהמה דקה נקראת טינוף, [לדברי רבא זהו מה שהרועים אומרים, שנעצר הרחם ונימוק העובר. ולדברי שמואל, עניין זה הוא פליטה של אבעבועות של דם].

וכשארע דבר כזה, יש להראות את הטינוף לרועה בקי, שעל פי המראה, יודע לומר, האם עובר הפילה הבהמה, ונימוח, ונפטרה בכך מן הבכורה, או שלא היה כאן עובר.

שיעור זמן יצירת הוולד

באשה, שיעור זמן יצירת הוולד הוא ארבעים יום, ולכן, זו שהפילה בתוך ארבעים יום מתחילת ההריון, אין זה כלידה, [ואינה טמאה לידה, ולא נפטר הבא אחר כך מן הבכורה].

אבל בבהמה, לא ידע רב חסדא מה שיעור הזמן של יצירת הוולד.

הלוקח בהמה מישראל ואינו

יודע אם כבר בכרה או לא

כשישראל קנה בהמה מישראל, ולאחר מכן ילדה זכר ברשות הקונה, אם עדיין לא ביכרה ברשות המוכר, הוולד הזה הנולד ברשות הקונה, מתקדש בבכורה, ואם כבר ביכרה הבהמה ברשות המוכר, הוולד הזה הנולד ברשות הקונה, אינו מתקדש בבכורה.

ונחלקו חכמים, מה דינו של הוולד, כשהקונה אינו יודע אם כבר בכרה אמו ברשות המוכר או לא. [ואין לו אפשרות לשאול אותן].

לדעת רב – הוולד שנולד ברשות הקונה הוא בכור ודאי, שכן אם הבהמה כבר ביכרה ברשות המוכר, היה המוכר אומר זאת לקונה בשעת המכר, שכן שבח הוא למקח, שהבהמה כבר ביכרה, ולא יתחייב לתת וולדה הבא לכהן.

ולדעת שמואל – הוולד שנולד ברשות הקונה הוא ספק בכור, ואין ראייה שלא ביכרה מכך שהמוכר לא אמר לקונה בשעת המכר, שכבר ביכרה, כי יתכן שהמוכר היה סבור שהקונה צריך את הבהמה כדי לשחוט אותה ואם כן לא אכפת לו אם ביכרה או לא שהרי אינו מתכוון להשהותה לגדל ממנה וולדות.

ולדעת רבי יוחנן – הוולד שנולד ברשות הקונה הוא חולין ודאי, שכן אם עדיין לא ביכרה אמו, וולד שתלד עתיד להתקדש, היה על המוכר לומר זאת לקונה, כדי שלא יהנה ממנו באיסור, ומתוך כך שלא הזהירו, ודאי כבר ביכרה הבהמה, ולא תלד בכור ברשות הקונה. [ורצו להביא ראייה לדברי רבי יוחנן, ממה שאמרו, שבארבעה פרקים בשנה, שהכל רגילים לקנות בהמה לשחיטה, המוכר בהמה, ולאחר מכן מוכר את בנה, צריך להודיע לקונה, שלא ישחט את הבן באותו יום, כי ודאי האם שנמכרה

תישחט היום ונמצא השוחט את הבן עובר משום "אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד", ואם אין המוכר מזהיר את הקונה, יכול הקונה לסמוך על כך שלא נמכרה האם באותו יום, ומכאן ראייה, שעל המוכר להזהיר את הקונה שלא יבוא לידי איסור במקח, וכשאינו מזהירו, הדבר ידוע, שאין חשש במקח הזה. אולם דחו ראייה זו, כי יש חילוק בין מכירת בהמה ובנה לשחיטה, שתקנו חכמים שעל המוכר להודיע הדבר, ואם כן עליו הדבר מוטל, לבין קניית בהמה שלא ביכרה, שעל הקונה מוטל לברר את הדבר, כי עליו להפריש את הבכורות שלו, ואינו יכול לסמוך על כך שהמוכר לא הזהירו].

בהמה גסה ששפעה חררת דם

לדעת רבי אליעזר בן יעקב, כשבהמה גסה שפעה חררה [=כמין עוגה] של דם, הרי זו בחזקת שהפילה עובר, [אלא שנמס ולכן אינו ניכר], ומעתה, **כשתלד וולד אחר, לא יתקדש בבכורה. וחררה זו של דם, טעונה קבורה.**

- מתוך פירוש רש"י במשנה משמע, שהסיבה לכך שהחררה טעונה קבורה, כי יש לחוש שמא הוולד זכר היה, ונתקדש בבכורה ביציאתו.

דף כ"ב

- אולם בגמרא מבואר, שבאמת אף אם היה הוולד זכר, אין בחררה הזו שום קדושה, ואינה נידונית כלל כוולד, ולכן שנה רבי חייא, [שלדעת רבי אליעזר בן יעקב], החררה אינה מטמאה טומאת נבילות במגע ובמשא, וביאר רבי יוחנן, שהטעם לכך, כי בשר הוולד הוא מיעוט כנגד הדם שעמו, ולכן הבשר בטל ברוב של דם, והסיבה שהחררה טעונה קבורה, תקנת חכמים היא, כדי לפרסם הדבר שהפילה בהמה זו וולד, ומעתה היא פטורה מן הבכורה.

שליא בלא וולד

לדעת חכמים – כשאשה הפילה שליא בלא וולד, כל אשר בבית שהוא בתוכו, טמא, כדין בית שיש בו מת, כי אין שליא בלא וולד, אלא שנמס, ואם כן, גם הוולד המת יצא עם השליא, ולכן הוא מטמא את כל אשר בבית.

ולדעת רבי שמעון – אמנם כן, הוולד יצא עם השליא, אלא מאחר שהוא מיעוט כנגד הדם שיצא עמו, הוא בטל, ולכן הבית טהור. [וזה כסברת רבי אליעזר בן יעקב].

ממתי עובר אדם מת מטמא טומאת מת

עובר אדם שמת במעי אמו, כל זמן שהוא בלוע בתוך רחמה, אינו מטמא, כי נחשב כטומאה בלועה, וטומאה בלועה אינה מטמאה, ואחר שיצא ממעי אמו, שוב אינו נחשב כטומאה בלועה, ומטמא כשאר מתים, [במגע ובמשא ובאוהל].

ונחלקו חכמים, האם הוא מטמא, כשהוא עדיין במעי אמו, אבל כבר נפתח הקבר [=הרחם].

לדעת רבי מאיר – אם ראשו של העובר גדול כפקעת שתי של צמר, הרי זה מטמא כבר משעת פתיחת הקבר. [ולדברי רבין כך פסק רבי יוחנן].

ולדעת רבי יהודה – רק אם ראשו של העובר גדול יותר, והוא כפקעת ערב של צמר, הרי זה מטמא משעת פתיחת הקבר.

ולדעת רבי אליעזר ברבי צדוק – אין הדבר תלוי בגודל העובר, אלא בגודל פתיחת הקבר, ואם נפתח הקבר בשיעור כזה, שניתן לראות בתוכו שתי פקעיות, העובר שבתוכו מטמא, אף על פי שראשו קטן משיעור פקעת אחת של צמר. [וכשהפרידה כורעת להטיל מימיה, היא מתאמצת לכרוע, ונפתח רחמה בשיעור כזה].

ממתי עובר בהמה מת מטמא טומאת נבלות

עובר בהמה שמת במעי אמו, כל זמן שהוא בלוע בתוך רחמה, אינו מטמא, כי נחשב כטומאה בלועה, וטומאה בלועה אינה מטמאה, ואחר שיצא ממעי אמו, שוב אינו נחשב כטומאה בלועה, ומטמא כשאר נבלות, [במגע ובמשא].

ולדברי רבין, דעת רבי יוחנן, שאם ראשו של העובר גדול כפקעת ערב של צמר, הרי זה מטמא טומאת נבלות, כבר משעת פתיחת הקבר, אף בעודו ברחם.

-

לדברי רבין, דעת רבי יוחנן, שגוש עפר הבא מבית הפרס או מארץ העמים, אם שיעורו גדול כפקעת גדולה של שקים, [שהיא כחותם שחותמים בו שקים גדולים], הרי זה מטמא באוהל, ותרומה וקדשים הנוגעים בו נשרפים, כתרומה וקדשים טמאים.

מים טמאים נטהרים בהשקה

מאכלים ומשקים שנטמאו, אין להם טהרה במקוה, אבל זרעים [תלושים] שנטמאו [אף שנחשבים הם כמאכלים], יכולים להיטהר בזריעה, שהמחובר לקרקע אינו מקבל טומאה, ולכן כשזורע אותם בקרקע, בטלה מהם טומאתם.

וכמו כן, מים יכולים להיטהר בהשקה, על ידי שנותן אותם בכלי לתוך מי המקוה, עד שעוברים מי המקוה את פי הכלי, ונוגעים במים שבתוך

הכלי, ועל ידי זה נחשבים המים שבכלי כמחוברים למי המקווה, והרי זה כזורע את המים, שיהיו נחשבים כמחוברים לקרקע, ולכן בטלה מהם טומאתם.

הלוקח ציר מעם הארץ

ציר הוא שומן היוצא מן הדגים, ואינו נחשב כגוף דג, אלא כזעה בעלמא היוצאת מהדג, ולכן, כשהוא בפני עצמו, אינו [נחשב כאוכל, ואינו] מקבל טומאה. אלא שרגילים לערב בו מים שהם מקבלים טומאה. ולכן כך דינו.

כשרובו מים, הציר בטל במים, והכל נידון כמים שהם מקבלים טומאה, אבל יש להם טהרה בהשקה.

וכשרובו ציר, המים בטלים בציר, [ואפילו נטמאו קודם שנתערבו בציר], והכל נידון כציר, שאינו מקבל טומאה.

ולפיכך אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה, שהקונה ציר מעם הארץ, [נחושש שטמאו עם הארץ], ורוצה להשתמש בו בטהרה, **ישיקנו במקווה, והרי זה טהור ממה נפשך. שכן, אם רובו מים, הרי זה נטהר בהשקה, ואם רובו ציר,** [אף שאין השקה מועילה למיעוט מים שבתוכו, כי בטלים הם בציר, מכל מקום], מאחר שהמים בטלים בציר, כולו **נידון כציר, שאינו מקבל טומאה,** [ולכן גם המים הטמאים שבתוכו, מאחר שבטלים לציר, נידונים כדבר שאינו מקבל טומאה].

לדעת רבי ירמיה – לא נאמר היתר זה, להשתמש בטהרה בציר הנלקח מעם הארץ [על ידי השקתו], **אלא שיהיה מותר לטבל בו דבר יבש, כגון פת, אבל לא לתת אותו לקדרה, כי אם ייתן אותו לקדרה, יש לחוש לכך שיטמא, כי אם מתחילה היה בציר מיעוט מים,** הסיבה שאינו מטמא מחמת המים הטמאים שבו, [אינה משום שההשקה מועילה למים, שכן כשהם מיעוט הם נידונים כציר, שאין ההשקה מועילה לו, והסיבה שאינו מטמא מחמת המים הטמאים], כי המים הללו בטלים בציר, ואם כן, **כשיתנו את הציר בקדרה שיש בה מים, יצטרפו המים שבקדרה למים שבציר, ושוב לא יהיו המים מיעוט, ויחזרו בהם מביטולם,** [=מצא מין את מינו, וניעור מתורת ביטול], **ומאחר שחוזרים להיות נידונים כמים, חוזרים להיות מים טמאים כבתחילה,** ולכן אין לתת את הציר הזה לקדרה.

ולדעת אביי – נאמר היתר זה, להשתמש בטהרה בציר הנלקח מעם הארץ [על ידי השקתו], **אף לעניין זה, שיהיה מותר לתת אותו לקדרה,** ואין לחוש לכך שיטמא בכך, כשיצטרפו מי הציר למי הקדרה ויתעוררו מביטולם, כי כשבטלו המים בציר, כבר בטלה מהם טומאתם, ומעתה **אף כשחוזרים המים ונעורים מחמת צירוף המים שבקדרה, אין חוזרים אלא להיות מים, אבל לא חוזרים להיות מים טמאים,** שלעניין טומאה אין דבר שמצטרף להם להחזירם לטומאה, שהרי המים שבקדרה טהורים הם.

תרומה שנתערבה בחולין

כלל בידינו, שכשתרומה מתערבת בחולין, ואין בחולין אלא תשעים ותשע חלקים כנגד התרומה, כל התערובת נידונית כתרומה, כגון כשנתערבה סאה אחת של תרומה עם תשעים ותשע סאים של חולין, הרי זה נידון כאילו יש כאן מאה סאים של תרומה.

אבל כשהתרומה מתערבת בחולין, ויש בחולין מאה חלקים או יותר כנגד התרומה, אין התערובת נידונית כאילו יש בה מאה ואחד חלקים של תרומה, אלא היא נידונית כתערובת, שיש בה חלק אחד של תרומה, ומאה חלקים של חולין.

ונחלקו חכמים מה יש לעשות בתערובת הזו.

לדעת רבי אליעזר – אין להחשיב את התרומה כאילו מעורבת בכל החולין, אלא סאה ראשונה שיעלה מהתערובת, היא הסאה של התרומה שנפלה לתוכה, ואותה ייתן לכהן, כדין תרומה, וכל השאר מותר לישראל כחולין גמורים.

ולדעת חכמים – יש להחשיב את התרומה כאילו מעורבת בכל החולין, וכל סאה וסאה שיעלה מהתערובת, יש בה חלק אחד של תרומה, ומאה חלקים של חולין, ולכן, מאחר שבכל סאה וסאה התרומה מועטת, היא בטלה בחולין, וכל התערובת מותרת לישראל באכילה, אלא מאחר שיש בתוכה סאה אחת שהיא ממון כהן, לא ייטול ישראל הכל לעצמו, שלא יגזול את הכהנים, אלא יתן לכהן סאה אחת או שוויה.

סאה תרומה טמאה שנפלה

למאה חולין טהורים

נחלקו חכמים מה הדין, כשנפלה סאה תרומה טמאה, לתוך מאה חולין טהורים, [שלא הוכשרו לקבל טומאה, ואינם נטמאים מהתרומה שנפלה לתוכם].

לדעת רבי אליעזר – כשם שכשנתערבה סאה תרומה טהורה במאה חולין טהורים, יש להרים סאה אחת, והיא נידונית כתרומה שנפלה וניתנת לכהנים, כך הדין כשנתערבה סאה תרומה טמאה במאה חולין טהורים, יש להרים סאה אחת, והיא נידונית כתרומה טמאה שנפלה, ולכן תירקב, כדין תרומה טמאה. **והשאר נידון כחולין.** ומכל מקום לא יאכל באופן שיוכל לקבל טומאה, אלא ביובש שלא יגע בו משקה המכשיר לקבל טומאה, או בלישת מי פירות שאינם מכשירים לקבל טומאה, או יעשו ממנו עיסות קטנות פחות משיעור כביצה שאינן מטמאות,

וּלְהֵלֵךְ יִתְבַּאֵר בַּעֲזַה"י מְדוּעַ לֹא יֵאָכְלוּ כֶּשֶׂאֵר

[חולין].

ולדעת חכמים – כשם שכשנתערבה סאה תרומה טהורה במאה חולין טהורים, בכל סאה וסאה יש תערובת של חולין ומעט תרומה, כך הדין כשנתערבה סאה תרומה טמאה במאה חולין טהורים, יש בכל סאה וסאה תערובת של חולין ומעט תרומה טמאה. ומאחר שהתרומה המועטה בטלה ברוב, **מותר לאכול את כל התערובת**, [אלא שלא יגזול את הכהנים, יתן לכהן סאה אחת או שוויה]. ומכל מקום לא יאכל באופן שיוכל לקבל טומאה, אלא ביובש שלא יגע בו משקה המכשיר לקבל טומאה, או בלישת מי פירות שאינם מכשירים לקבל טומאה, או יעשו ממנו עיסות שאין בכל אחת שיעור כביצה שהוא שיעור אוכל לטומאה, [ולהלן יתבאר בעזה"י מדוע לא יאכלו כשאר חולין].

דף כ"ג

הסיבה שהחולין הנ"ל

יאכלו בלא הכשר טומאה

לעיל נתבאר, שלדעת חכמים, חולין שנתערבה בהם מעט תרומה טמאה, אף שהיא בטלה בהם, אין להכשירם לקבל טומאה. וכמו כן לדעת רבי אליעזר חולין שנתערבה בהם מעט תרומה טמאה אף שהוציאו אותה מהם אין להכשירם לקבל טומאה.

וביאר עולא שהסיבה לכך, **כי אף שהתרומה הטמאה בטלה ברוב חולין, מכל מקום מאחר שהיא קיימת שם**, אין להחשיב את החולין כחולין טהורים לגמרי, כי אם היו נחשבים כן, היה מקום לחוש, **שמא יביא קב חולין טמאים ממקום אחר, ויצרף אותם עם קב ועוד משהו מהחולין הללו שמחשיבים לטהורים, ויהיה סבור שמאחר שהחולין הטמאים שהם קב אחד, הם מיעוט כנגד החולין הללו שהביא, שהם קב ומשהו, יבטלו הטמאים בטהורים, אולם באמת, מאחר שבחולין הנחשבים כטהורים, מעורבת תרומה טמאה**, יתכן שבתוך הקב ומשהו שהביא מהם, יש משהו תרומה טמאה, ונמצא שהיא מצטרפת לקב חולין טמאים, והרי הטמאים הם רוב כנגד החולין הטהורים. [ובזה הכל מודים, שאף שהתרומה הטמאה כבר בטלה, היא חוזרת וניעורה, כי היא באה להצטרף עם חולין שהם טמאים כמותה], וכדי שלא תצא תקלה כזו, אמרו, שלא להחשיב את החולין כטהורים לגמרי, אלא ישמרו עליהם שלא יוכשרו לקבל טומאה, וידעו הכל, שלא לבטל בהם חולין טמאים.

אפר פרה אדומה שנתערב באפר אחר

אפר פרה אדומה מטמא במגע ובמשא, שנאמר, "וּמִזֶּה מִי הַנֶּזֶדָה [כלומר הנושא מים שיש בהם שיעור הזאה] יִכָּבֵס בְּגָדָיו [כלומר טמא ומטמא בגדים] וְהִנְגַע בְּמֵי הַנֶּזֶדָה יִטְמָא [הוא עצמו] עַד הָעֶרְב".

וכשנתערב אפר פרה באפר אחר הולכים אחר הרוב:

כשאפר הפרה מרובה מהאפר האחר – הנוגע באפר המעורב, או נושא אותו, הרי זה טמא.

וכשהאפר האחר מרובה מאפר הפרה – לדעת אביי, מאחר שאפר הפרה מועט, הרי זה בטל, ולכן הנוגע באפר או נושא אותו, הרי זה טהור.

ולדעת רבי ירמיה, אף על פי שאפר הפרה מועט, אינו בטל לגמרי, אלא שהנוגע באפר לא נטמא, כי יש לתלות שלא נגע באפר הפרה המועט, אלא באפר האחר המרובה, אבל הנושא את האפר, טמא, כי מאחר שאפר הפרה לא בטל, וזה נשא הכל, ובכלל זה את אפר הפרה, הרי זה טמא. [וכן אמר רבי יוסי ברבי חנינא].

חתיכת בשר נבלה שנתערבה

בחתיכות בשר שחוטה

בשר נבילה מטמא במגע ובמשא "וְהִנְגַע בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא [הוא עצמו] עַד הָעֶרְב ... וְהִנְשֵׂא אֶת נִבְלָתָהּ יִכָּבֵס בְּגָדָיו [כלומר טמא ומטמא בגדים] וְטָמְא עַד הָעֶרְב".

< **וכשנתערבה חתיכת בשר נבילה עם חתיכות בשר שחוטה** :

לדעת אביי – כשחתיכת בשר נבילה, נתערבה בחתיכות בשר שחוטה, חתיכת נבלה אינה בטלה לגמרי, אלא שהנוגע בחתיכה אחת מן התערובת לא נטמא, כי יש לתלות שלא נגע בחתיכת הנבילה אלא בחתיכות השחוטה, אבל הנושא את כל החתיכות, טמא, כי מאחר שחתיכת הנבילה לא בטל, וזה נשא הכל, ובכלל זה את חתיכת הנבילה, הרי זה טמא. [וכן אמר רבי יוסי ברבי חנינא].

וכל זה כדעת רב חסדא, האומר, שנבלה בטלה בשחוטה. אולם יש אומרים בהיפוך, שאדרבה, שחוטה בטלה בנבלה.

חררת דם ששפעה בהמה

גסה אינה מטמאה כלל

בתחילת דף כ"ב נתבאר, שבהמה גסה ששפעה חררת דם, אף שמעורב בה בשר נפל, אינה מטמאה, לא במגע ולא במשא, כי בשר הנפל הראוי לטמא כנבלה בטל ברוב דם שעמו.

ומכאן ראייה, שכשטומאה בטלה ברוב, היא בטלה לגמרי, [כדעת אביי], **שאם לא כן, למה לא תטמא החררה במשא,** הלא הנושא את החררה נושא את כולה, ובכלל זה בשר העובר שבתוכה, [ורק במגע לא תטמא כי שמא לא נגע בבשר אלא

[בדם].

- **אמנם לדברי בר פדא, יש לדחות ראייה זו,** שכן, לדברי בר פדא, כל נבלה שהסריחה עד שאינה ראוי למאכל אדם, אינה מטמאה במשא, ואם כן, מהטעם הזה לא יטמא הנפל במשא, כי אינו ראוי למאכל אדם, ואין מכאן ראייה לדחות דברי רבי ירמיה.

- **אולם לדברי רבי יוחנן,** כל זמן שהנבלה ראויה למאכל כלב, מטמאה במשא, [ואין להחשיב את החררה כדבר שמתחילתו לא היה ראוי למאכל אדם, שמודה בו רבי יוחנן, שאינו מטמא במשא, אף שראוי למאכל כלב, כי דבר זה, מתחילתו היה ראוי למאכל אדם, קודם שהפילתו אמו], ואם כן, לא מחמת הסירחון אין החררה מטמאה במשא, אלא מחמת שהבשר בטל ברוב דם, **ויש מכאן ראייה לדברי אביי, שכשטומאה בטלה ברוב, היא בטלה לגמרי.**

מתי בטל שם נבלה ממנה

לדעת בר פדא – לא אסרה תורה נבלה, אלא בשעה שהיא ראויה לאכילת אדם, שנאמר, "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי", ללמד, שאין נבלה אלא זו הראויה להינתן לגר ולהימכר לנוכרי, אבל זו שאינה ראויה למאכל אדם, אינה קרויה נבלה, ואינה אסורה באכילה, ולא מטמאה אדם כנבלה.

[ומכל מקום טומאה קלה לטמא אוכלים יש לה, כל זמן שהיא ראויה למאכל כלב, ככל האוכלים הטמאים, שאין טומאה בטלה מהם כל זמן שהם ראויים למאכל כלב, שאין נבלה זו גרועה משאר אוכלים, ואף שכבר אינה קרויה נבלה, מכל מקום קרויה היא בשר, ויש בה טומאה, כמו שיש טומאה בבשר שנגע בנבלה].

ולדעת רבי יוחנן – הכתוב "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה", לא בא אלא ללמד, שבהמה שבשעת מיתתה אינה ראויה לאדם, [כגון שהסריחה מחיים], לא תעשה נבילה במיתתה, אבל כל שבשעת מיתתה היתה ראויה למאכל אדם ונעשית נבלה, מעתה אין שמה בטל ממנה, כל זמן שראויה למאכל כלב, ואפילו אינה ראויה למאכל אדם, ואסורה היא, ומטמאה טומאה חמורה כנבילה.

ציר טהור שנפל לתוכו מעט מים

לעיל בדף כ"ב נתבאר, שהציר הוא דבר שאינו מקבל טומאה, אולם בדרך כלל מערבים בו מים שהם דבר המקבל טומאה, [אבל יש להם טהרה בהשקה]. ולפיכך, הקונה ציר מעם הארץ, [וחושש שטמאו עם הארץ], ורוצה להשתמש בו בטהרה, ישיקנו במקווה, והרי זה טהור ממה נפשך. שכן, אם רובו מים, הרי זה נטהר בהשקה, ואם רובו ציר, [אף שאין השקה מועילה למיעוט מים שבתוכו, כי בטלים הם בציר, מכל מקום], מאחר שהמים בטלים בציר, כולו נידון כציר, שאינו מקבל טומאה, [ולכן גם המים הטמאים שבתוכו, מאחר שבטלים לציר, נידונים כדבר שאינו מקבל טומאה].

אכן, ללשון ראשון, דעת רבי אליעזר בן יעקב, שלמעשה, הרגילות היא, שעמי הארץ מערבים מים בציר עד קרוב למחצה, ונמצא שלמעשה הסיבה שהציר הנלקח מהם טהור, משום שהמים הם מיעוט בו, ובטלים בו, [ולא משום שטהרו על ידי ההשקה], אלא שמהטעם הזה, אם ייפול מעט מים לתוך הציר, שוב לא יהיו המים מיעוט בתערובת, ובכך יחזרו מביטולם, ויהיה הציר טמא, [שכן השקה שהשיקו את הציר, לא הועילה למים שבו, כשהיו מיעוט, ועתה כשנעשו רוב, הרי הם טמאים כבתחילה].

וללשון שני, דעת רבי אליעזר בן יעקב, שלמעשה, הרגילות היא, שעמי הארץ מערבים מים בציר עד מחצה ממש, ואף על פי כן הסיבה שהציר הנלקח מהם טהור, הוא משום שהמים אף כשהם מחצה נחשבים הם כמיעוט, ובטלים, והטעם לכך, כי מאחר שטומאת משקים אינה אלא מדברי חכמים, וגם טומאת עמי הארץ אינה אלא מדברי חכמים, כך אמרו חכמים, שכל זמן שלא יהיו המים רוב בתערובת, יחשבו כמיעוט הבטל בה, ורק כשהיו יותר מרוב, יטמאו, ומכל מקום, עתה, כשייפול מעט מים לתוך הציר, יעשו המים לרוב בו, ובכך יחזרו מביטולם, ויהיה הציר טמא.

דין המשנה יתבאר בעזה"י בדף כ"ד.

דף כ"ד

הלוקח בהמה מניקה מן הגוי

לדעת תנא קמא בברייתא – פעמים יש לבהמה

חלב אף קודם שתלד, והיא מניקה את בן חברתה, ואם כן, כשאנו רואים בהמה מניקה וולד, אין מכך שום ראיה שכבר ילדה, ועדיין יש להסתפק, שמא לא ילדה מעולם, ומה שתלד מעתה, הוא בכור, ולכן, **הקונה בהמה מניקה מן הגוי, ואינו יודע אם כבר ביכרה או לא, וולד ראשון שתלד ברשות ישראל, הוא ספק בכור, ואינו ודאי בכור.**

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל במשנה ובברייתא – אף שפעמים יש לבהמה חלב קודם שתלד, מכל מקום, כשבהמה מניקה וולד, הרי זה מוכיח, שהיא כבר ילדה, ולכן הקונה בהמה מניקה מן הגוי, וולד ראשון שתלד אחר כך ברשות ישראל, **הוא פשוט ודאי ואינו בכור. ונסתפקו בגמרא** בביאור דעת רבן שמעון בן גמליאל, **האם לדעתו לעולם לא תניק בהמה וולד חברתה, ואם כן** כשאנו רואים בהמה מניקה וולד, הרי זה בוודאי וולד שלה, [ולכן, מה שתלד אחר כך אינו בכור, וכמו כן אם ישחטו אותה ואת זה שמניקה, יש כאן בוודאי שחיטת אם ובנה ביום אחד, והעושה כן, לוקה, משום איסור, "וְיִשׂוֹר אוּ שְׂה אֶתּוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחַטּוּ בְיוֹם אֶחָד"], או שמודה רבן שמעון בן גמליאל, **שפעמים תניק בהמה וולד חברתה, אולם לעולם לא תעשה זאת אלא אחר שילדה פעם אחת, אבל קודם שתלד פעם אחת, לעולם לא תניק, [ולכן, כשבהמה מניקה הדבר ידוע שכבר ביכרה וכל מה שתלד מעתה אינו בכור, אבל ממה שמניקה אין הוכחה שמניקה את הוולד שלה, ולכן אם ישחטו אותה ואת זה שמניקה, אין כאן בוודאי שחיטת אם ובנה ביום אחד, והעושה כן אינו לוקה משום איסור, "וְיִשׂוֹר אוּ שְׂה אֶתּוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחַטּוּ בְיוֹם אֶחָד"]**.

< **ולדברי רב נחמן משמו של רב, הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, כי מאחר שבמשנתנו לא נזכרו החולקים עליו, אלא הובאה דעתו בלבד, הרי זה כאילו נאמר דינו של רבן שמעון בן גמליאל בלא מחלוקת, [כי מחלוקת הנזכרת בברייתא ולא נזכרת במשנה אינה כלום], ולכן הלכה כמותו.**

< **וכן לדברי רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, שלדעתם, בכל מקום שנשנו דברי רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו, הלכה כמותו, חוץ משלושה מקומות [=ערב. וצידן. וראיה אחרונה].**

ילדו מבכירות ואין מבכירות

ומצא כל אחת מניקה וולד אחד

לדעת רבן שמעון בן גמליאל, מי שהיו לו בעדרו בהמות [מבכירות=], שיולדות עתה פעם ראשונה, ובהמות [שאין מבכירות=], שיולדות עתה פעם שניה, וילדו כולם יחד, ולא ראה מי ילד את מי, ולאחר מכן מצא כל אחת מניקה וולד אחד, בידוע שכל אחת מניקה את הוולד שלה, ולכן אין כאן בכורים, אלא הזכרים היונקים מן המבכירות, אבל זכרים שאצל שאינן מבכירות אינם בכורים.

- ומכל מקום אין מכאן ראיה שלדעת רבן שמעון בן גמליאל לעולם לא תניק בהמה וולד חברתה כי יתכן שרק זו שיכולה להניק את וולדה שכן הוא אצלה לא תניק וולד חברתה אבל כשאין וולדה אצלה יתכן שמודה רבן שמעון בן גמליאל שבהמה [שילדה פעם אחת] תניק וולד חברתה.

ראה חזיר כרוך אחר רחל ויונק ממנה

< **לדעת תנא קמא.**

כבר נתבאר, שפעמים בהמה מניקה גם את וולד חברתה, ואם כן, כשאנו רואים בהמה מניקה וולד, הרי זה ספק האם וולד זה שלה או של חברתה, ומתוך כך יש להסתפק, האם וולד שתלד אחר כך הוא בכור או לא.

ולדברי רב אחאי בריבי, כמו כן יש להסתפק, כשראה כמין חזיר כרוך אחר בהמה טהורה, ויונק ממנה, **האם** כשם שבהמה מניקה וולד חברתה, כך מניקה וולד מין אחר, ואם כן, יתכן שזהו חזיר גמור האסור באכילה, ולא וולד שלה, וולד אחר שתלד הוא בכור. או שאף שבהמה מניקה וולד חברתה, אין זה אלא כשהוולד נראה כמינה, אבל כשאינו נראה כמינה, לא תניק אותו, וכשאנו רואים כמין חזיר יונק מבהמה טהורה, ודאי אין זה חזיר גמור, אלא וולד שלה הנדמה לחזיר, ואם כן הוא מותר באכילה, [כדין היוצא מן הטהור], וולד שתלד אחר כך, הוא ודאי אינו בכור, [ומכל מקום גם זה הנוולד ראשון אינו בכור כי כל שאינו דומה לאמו אינו מתקדש בבכורה כמו שנתבאר בדף ה'].</p></div><div data-bbox="352 821 925 836" data-label="Text"><p>< **ולדעת רבן שמעון בן גמליאל.**</p></div><div data-bbox="61 836 925 860" data-label="Text"><p>כבר נתבאר, שלעולם לא תניק בהמה קודם שילדה כבר פעם אחת.</p></div><div data-bbox="61 860 925 894" data-label="Text"><p>ואם כן, כשבהמה מניקה כמין חזיר, בין אם הוא בנה, ובין אם אינו בנה, **בידוע שכבר ילדה, ומה שתלד מעתה אינו בכור.**</p></div><div data-bbox="61 894 925 928" data-label="Text"><p>**אלא** שכבר נתבאר, שיש להסתפק לדעת רבן שמעון בן גמליאל, האם אחר שבהמה ילדה פעם, היא מניקה וולד חברתה, או שלעולם לא תניק וולד חברתה.</p></div><div data-bbox="61 928 925 980" data-label="Text"><p>ולדברי רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, אם לדעת רבן שמעון בן גמליאל בהמה מניקה גם וולד חברתה, כמו כן היא מניקה גם וולד מין אחר, ואם כן, כשהיא מניקה וולד כמין חזיר, יש להסתפק, **האם ודאי זהו בנה המותר באכילה**</p></div></div>

[כדין יוצא מן הטהור], כי לעולם אינה מניקה וולד חברתה, או שאין זה בנה, אלא חזיר גמור, האסור באכילה, כי מאחר שילדה פעם אחת, היא מניקה אפילו וולד מין אחר.

הסרת הצמר ממקום השחיטה

במסכת חולין מבואר, שהשוחט צריך לחתוך את הסימנים [=קנה וושט] מקדמת הצואר, בלא שיהא דבר מכסה את מקום השחיטה, [כדי שלא תהא חלדה].

ולכן, לדעת רבי יוסי בן המשולם [שרב פוסק כמותו], אף שאסור לגזוז את הצמר של הבכור, שנאמר, "פֶּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלַד בְּבִקְרָךְ וּבְצִאֲנֶךָ הַזָּכָר תִּקְדִּישׁ לַה' אֱלֹקֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בְּבִכּוֹר שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגְזוּ בְּכוֹר צִאֲנֶךָ", מכל מקום, כדי שלא לפסול את השחיטה, מותר להסיר את הצמר של מקום השחיטה לכאן ולכאן, כדי שיהא המקום גלוי, ואפילו אם בתוך כך שמפנה את הצמר לצדדים, הוא תולש אותו, אלא כדי שלא יאמרו שהוא גוזז את הצמר, לכן, אחר שמסירו לכאן ולכאן, יניחנו מסובך עם הצמר המחובר שבצדדים, ולא יסירו לגמרי. [ולדברי רב אשי אמר ריש לקיש בדף כ"ה, לא הותר הדבר, אלא כשיתלוש את הצמר של מקום השחיטה בידו, אבל בכלי אסור לתולשו].

ולהלן יתבאר בעזה"י מדוע הדבר מותר.

ביאור טעמו של רבי יוסי בן

המשולם ונפקא מינה ליום טוב

לעיל נתבאר, שלדעת רבי יוסי בן המשולם, אף שאסרה תורה לגזוז את הבכור, מותר לפנות את הצמר של מקום השחיטה לצדדים, אף אם הוא נתלש בכך, ונסתפקו בגמרא, מדוע הדבר מותר, ויש בזה נפקא מינה לעניין יום טוב.

< מצד אחד יש לומר, שהסיבה שלא אסרו לפנות את צמר מקום השחיטה לצדדים אף על פי שהוא נתלש בכך, כי לא אסרה תורה בבכור אלא גזיזה [ועבודה], שנאמר "וְלֹא תִגְזוּ", אבל תלישה אינה נחשבת כגזיזה, ולכן היא מותרת. וכל זה לעניין שחיטת בכור, אבל הבא לשחוט בהמה ביום טוב, אסור לפנות את צמר מקום השחיטה, שמא יתלוש ממנה צמר, כי ביום טוב כל עקירת דבר ממקום גידולו אסורה, בין בגזיזה ובין בתלישה.

< ומצד שני יש לומר, שבאמת גם לעניין בכור, כשאמרה תורה "וְלֹא תִגְזוּ", הכוונה לכל צורה של עקירת הצמר ממקום גידולו, בין בגזיזה ובין בתלישה, והסיבה שמותר לפנות את צמר מקום השחיטה לצדדים אף אם יתלש בכך, כי אינו מתכוון לתלוש, וכשעושה דבר איסור בלא כוונה, אין בכך כלום. ואם זה הטעם, הוא הדין ביום טוב, שכן גם ביום טוב דבר שאין מתכוון לעשות מותר, [כדעת רבי שמעון האומר דבר שאין מתכוון מותר וכן פסק שמואל], ואם כן, מותר לפנות את צמר מקום השחיטה לצדדים, אף שבכך הוא נתלש, כי אינו מתכוון לכך. [וכן דעת רב הונא].

דף כ"ה

< ומסקנת הגמרא, שלדעת רב, הסיבה שרבי יוסי בן המשולם מתיר לפנות את צמר שחיטת הבכור, אף על פי שהוא נתלש בכך, כי תלישה אינה נחשבת גזיזה, ולא משום שדבר שאין מתכוון מותר, כי לדעת רב, דבר שאין מתכוון אסור, [כדעת רבי יהודה], ואף על פי כן, מודה רב, שמותר לפנות צמר השחיטה גם ביום טוב, אף אם נתלש בכך, והסיבה שהדבר מותר, כי אין רגילים לתלוש צמר, אלא לגוזזו, וכשאסרה תורה לעקור דבר מגידולו, לא אסרה אלא בדרך שרגילים לעשות זאת, אבל העושה בדרך שונה, אינו עובר באיסור תורה.

מסוכריא דנזייתא אסור להדוקה ביומא טבא

אף שנחלקו חכמים אם מותר לעשות מעשה של היתר, כשיצא מכך דבר איסור שאינו מתכוון לו, לא נחלקו אלא במקום שאין הדבר ברור אם יצא האיסור מפעולתו, [כגון לפנות צמר לצדדים, שיתכן שיתלש ויתכן שלא יתלש], אבל במקום שודאי יצא דבר איסור מפעולתו, [=פסיק רישא ולא ימות], הכל מודים שהדבר אסור.

ולכן אסור להדק ברז לנקב של חבית ביום טוב, כי המהדק אותו, כורך סביבו מטליות להדקו היטב, ולא יתכן שלא יסחטו המטליות, ולכן אף שאינו מתכוון לסחיטת המטליות, אלא להידוק הברז, מאחר שבוודאי יסחטו המטליות, אסור להדק את הברז.

התולש את הכנף וקוטמו

ומורטו חייב שלוש חטאות

לעיל נתבאר, שלדעת רב, התולש צמר ביום טוב, אינו עובר באיסור תורה, כי שינה, שכן אין רגילים לתלוש צמר, אלא לגוזזו, אמנם כל זה בצמר, אבל נוצות רגילים לתלוש ולא לגוזזו, ולכן, התולש נוצה מכנף של עוף, הרי זה חייב חטאת, משום איסור גוזז.

ואם לאחר מכן קטם את ראשה, שיהא חתוך יפה, חייב חטאת נוספת, משום איסור מחתך.

ואם לאחר מכן מרט את הנוצה, שהחליקה להסיר ממנה את השער, חייב חטאת נוספת, משום איסור ממחק.

פרה אדומה שיש בה שתי שערות

שראשן משחיר ועיקרן מאדים

פרה אדומה שיש בה שתי שערות שחורות, הרי זו פסולה, שנאמר, "פְּרָה אֲדָמָה תִּמְיָמָה", שתהא כולה אדומה.

ולדברי רבי יוסי בן המשולם, כשיש בה שתי שערות שהן שחורות בראשן בלבד, אבל עיקרן אדום, יש לה תקנה, על ידי גזיזת ראשן השחור של השערות, שבכך שיסיר את החלק השחור, יהיו כל השערות הנשארות אדומות, והרי זו כשרה.

< ולדעת האומרים, דבר שאין מתכוון מותר, דין זה פשוט, כי אף אם אסור לגזוז פרה אדומה, מכל מקום זה אינו מתכוון לגזיזה, אלא לתקן את הפרה, ולכן הדבר מותר, וכן דעת רבי יוסי בן המשולם לתירוץ האחרון בגמרא.

< אולם לדעת האומרים, דבר שאין מתכוון אסור, [וכן דעת רבי יוסי בן המשולם לשאר התירוצים בגמרא], לכאורה היה צריך לאסור את גזיזת השערות השחורות, אף שאינו מתכוון לכך, כי אף כשאינו מתכוון, הגיזה אסורה.

- ומתחילה רצו ליישב זאת ולומר, שלא נאמר איסור גיזה, אלא בכבשים, שרגילים לגוזזם, אבל לא בפרה, שאין רגילים לגוזזה. אבל דחו זאת, כי מתוך שנאמר "לא תַעֲבֹד ... וְלֹא תִגְזֹז ..." בוי"ו, להקיש זה לזה, יש ללמוד, שכל שאסור בעבודה, אסור גם בגיזה.

- שוב רצו ליישב ולומר, שהסיבה שמותר לגוזז את שער הפרה האדומה, כי אינה כקדשי מזבח, אלא כקדשי בדק הבית, ובהם לא אסרה תורה גיזה ועבודה. אולם דחו גם יישוב זה, כי אף שמהתורה לא נאסרה גיזה ועבודה בקדשי בדק הבית, חכמים אסרו זאת.

- ולבסוף יישבו זאת ואמרו, שאף שאסרו חכמים גיזה ועבודה אף בקדשי בדק הבית, לא אסרו זאת אלא בדברים שכיחים, אבל פרה אדומה שאינה שכיחה, לא אסרו בה את הגיזה.

ודווקא על ידי תקנה זו של גזיזת שער הפרה בעודה קדושה תקנו להכשירה אבל לא תקנו שיפדו אותה וכשתהא חולין יגזזו את השער הזה [שכשאינה קדושה דין פשוט הוא שאין בה איסור גיזה] ולאחר מכן יקדישוה שנית בלא שער שחור.

כי מאחר שדמיה יקרים, לא ימצאו דמים לחללה עליהם בשווייה, ולחללה על פחות משווייה, [אף שיוצאת בכך לחולין], לכתחילה אסור לעשות כן.

תלישת צמר הבכור לבדיקת מומו

לדברי רבי יוסי בן המשולם, כשם שהתירו תלישת צמר לצורך שחיטת בכור, כמבואר לעיל, כך התירו לתלוש שער בכור שעל גבי מום, כדי להראות לחכם, אם מום קבוע הוא או מום עובר הוא.

אלא כדי שלא יאמרו שהוא גוזז את הצמר, לכן, אחר שמסירו לכאן ולכאן, יניחנו מסובך עם הצמר המחובר שבצדדים, ולא יסירו לגמרי.

בכור בעל מום שנשחט או מת

בכור בעל מום נשחט במדינה, ונאכל, והצמר המחובר בו מותר בהנאה כמותו.

אולם אם מת הבכור בלא שחיטה, הרי זה אסור, ודינו להיקבר, וכן דין הצמר המחובר בו.

היתר הנאה מצמר הנתלש או נושר מהבכור

אף על פי שאסור לגזוז את הצמר של הבכור, שנאמר, "וְלֹא תִגְזֹז בְּכוֹר צֹאֲנָךְ", מכל מקום, מדין תורה, אם עבר וגזזו, או שנשר ממנו צמר מאליו, הצמר מותר, [שלא נאסר הצמר מהתורה, אלא הצמר המחובר לבכור, כשמת הבכור בלא שחיטה, שאז הבכור אסור בהנאה, וטעון קבורה, והוא הדין לצמר המחובר לו].

ומכל מקום, אף שמהתורה הצמר הנתלש מהבכור מותר בהנאה, יש אופנים שאסרוהו חכמים מהטעמים שיתבארו בעזה"י להלן.

א. צמר הנתלש מבכור תם, [שדינו להיקרב למזבח].

צמר הנתלש או נשר מבכור בעודו תם, הרי זה אסור בהנאה לעולם, [אפילו אם אחר כך נפל בו מום, ונשחט במדינה].

והסיבה לכך, כי אם היה הצמר הזה מותר בהנאה, היה מקום לחוש, שמא הכהן ישהה את הבכור ברשותו, כדי להנות מהצמר הנושר ממנו, ולא ימהר להביאו להקרבה, ובתוך כך ייפול בו מום, ונמצא שהופקע הבכור מהמזבח, על ידי שהיית הכהן, שנגרמה מהיתר הנאת הצמר, ולכן אסרו חכמים את הצמר הזה לעולם. [ועוד שהרי עדיין אין בו שום צד היתר שכן התם עומד להקרבה ולא להנאת הדיוט].

[ולדעת רבי אסי אמר ריש לקיש, כל בכור שלא התירו חכם, הרי זה נידון כבכור תם, שצמרו הנתלש ממנו אסור לעולם, ואפילו כבר נפל בו מום. שאינו נידון כבעל מום, אלא לאחר שנפל בו מום, וגם התירו חכם].

ב. צמר הנתלש מבכור בעל מום, [שדינו להישחט

במדינה ולהיאכל].

צמר הנתלש מבכור אחר שכבר נפל בו מום, [והתירו חכם], **כל זמן שהבכור חי, אסרו חכמים להנות מהצמר**, כי אם היה מותר להנות ממנו, היה מקום לחוש, **שמא הכהן ישהה את הבכור ברשותו, כדי להנות מהצמר הנושר ממנו, ולא ימהר לשוחטו, ובתוך כך שישהה אותו יבוא בו לידי תקלה על ידי גיזה ועבודה**, וכדי שלא יכשל בו באיסור, על ידי השהייה, הנגרמת מהיתר הנאת הצמר, אסרו חכמים את הצמר הזה כל זמן שהבכור חי.

וכל זה בעוד הבכור חי, אבל לאחר מכן, נחלקו חכמים מה דין הצמר שנתלש ממנו בעודו חי.

< **לדברי תנא קמא בברייתא [בדף כ"ו].**

דעת עקביא בן מהללאל – הצמר הנתלש מן הבכור בחייו, אינו אסור בהנאה אלא בחייו, אבל לאחר מותו, בין אם נשחט הבכור, [שהוא נאכל, והצמר המחובר בו מותר], ובין אם מת הבכור מאליו, [שהוא אסור, ונקבר עם הצמר המחובר בו], הצמר שנתלש ממנו בחייו מותר. כי לדעתו, די בכך שנאסור את הצמר בימי חייו של הבכור, כדי שלא ירצה הכהן להשהות את שחיטת הבכור, שכן כל זמן שאינו שוחט, אינו יכול להנות מהצמר, ואם כן לא ישהה את השחיטה, ולכן אין לאסור את הצמר הנתלש בחייו, גם אחר מותו.

ודעת חכמים – הצמר הנתלש מן הבכור בחייו, אסור בהנאה, בין בחייו, בין לאחר מותו, בין אם נשחט, [שהוא נאכל, והצמר המחובר בו מותר], ובין אם מת מאליו, [שהוא אסור, ונקבר עם הצמר המחובר בו]. כי לדעתם, אם היה הצמר מותר אחר מות הבכור, היה מקום לחוש, שהכהן ישהה את הבכור, כדי שיתלש ממנו צמר, שלבסוף יהיה מותר, ולכן אסרו את הצמר לעולם, ורק על ידי איסור זה, לא ישהה הכהן את שחיטת הבכור, וימהר לשוחטו.

[כן דברי תנא קמא למסקנת הסוגיה, אולם מתחילה המקשן רצה לומר, שלדברי תנא קמא, לא נחלקו חכמים ועקביא אלא כשמת הבכור בלא שחיטה, אבל כשנשחט, לדברי הכל גם מה שנתלש בחייו מותר, כדברי רבי יוסי להלן].

< **ולדברי רבי יהודה, [שרב נחמן פסק כמותו בדף כ"ו, כי כן נשנה בבחירתא. וכן דייק רב נחמן בר יצחק ממשנתנו].**

הכל מודים, שכשם שבחיי הבכור הצמר הנתלש ממנו אסור בהנאה, כך כשמת הבכור בלא שחיטה, אותו צמר שנתלש בחייו, איסורו בעינו עומד, ואינו ניתר במיתת הבכור, [ואף שלאחר מיתה, מודה עקביא בן מהללאל, שאין סיבה לאסור את הצמר הנתלש מחיים, מחשש שהכהן ישהה את השחיטה, כי למניעת חשש זה, די בכך שנאסור את הצמר בחיי הבכור, מכל מקום], הטעם לכך שלדברי הכל אין הצמר מותר במיתת הבכור, כי כשהבכור מת, אפילו הצמר שמחובר בו נאסר, ואם כן, מאחר שאפילו הצמר המחובר בו נאסר, אין להתיר את הצמר שכבר נגזז ממנו.

ומחלוקת עקביא בן מהללאל וחכמים היא כשנשחט הבכור אחר שנתלש ממנו הצמר:

דעת עקביא בן מהללאל – למניעת החשש שהכהן ישהה את שחיטת הבכור כדי להנות מצמרו, די בכך שנאסור את הצמר הנתלש בחיי הבכור בחייו בלבד, אבל לאחר שחיטתו, שאפילו הצמר המחובר בו מותר, יש להתיר גם את הצמר שכבר נתלש ממנו.

ודעת חכמים – למניעת החשש שהכהן ישהה את שחיטת הבכור כדי להנות מצמרו, לא די בכך שנאסור את הצמר הנתלש בחיי הבכור בחייו בלבד, כי אם היה הצמר מותר אחר מות הבכור, היה מקום לחוש, שהכהן ישהה את הבכור, כדי שיתלש ממנו צמר, שלבסוף יהיה מותר, ולכן אסרו את הצמר הנתלש בחייו לעולם, אף אחר שחיטת הבכור.

< **ולדברי רבי יוסי.**

הכל מודים שלמניעת החשש שהכהן ישהה את שחיטת הבכור כדי להנות מצמרו, די בכך שנאסור את הצמר הנתלש בחיי הבכור בחייו בלבד, אבל לאחר שחיטתו, שאפילו הצמר המחובר בו מותר, יש להתיר גם את הצמר שכבר נתלש ממנו.

ומחלוקת עקביא בן מהללאל וחכמים היא כשמת הבכור בלא שחיטה לאחר שנתלש ממנו הצמר.

דעת עקביא בן מהללאל – מאחר שלמניעת החשש שהכהן ישהה את שחיטת הבכור כדי להנות מצמרו, די בכך שנאסור את הצמר הנתלש בחיי הבכור בחייו בלבד, אם כן לאחר מותו, בין אם נשחט, ובין אם מת, יש להתיר את הצמר שנתלש בחייו.

ודעת חכמים – אף שלאחר מיתה, אין סיבה לאסור את הצמר הנתלש מחיים, מחשש שהכהן ישהה את השחיטה, כי למניעת חשש זה, די בכך שנאסור את הצמר בחיי הבכור, מכל מקום אין הצמר מותר במיתת הבכור בלא שחיטה, כי כשהבכור מת, אפילו הצמר שמחובר בו נאסר, ואם כן, מאחר שאפילו הצמר המחובר בו נאסר, אין להתיר את הצמר שכבר נגזז ממנו.

[כן מסקנת הסוגיה, שגם לדברי רבי יוסי, כל היתר הצמר שנתלש בחיי הבכור, הוא רק כשנתלש אחר שהתירו חכם. אולם מתחילה המקשן רצה לומר, שלדברי רבי יוסי, גם מה שנתלש קודם התרת החכם

מותר, ובלבד שנתלש אחר נפילת המום בפועל, ובזה

הוא חולק עם תנא קמא].

שדה שאבד בה קבר וחיפשו בכולה ולא נמצא

לדעת רבי מאיר – שדה שאבד בה קבר, כלומר, שידוע שנקבר שם אדם, ולא ידוע היכן בדיוק, והלכו וחיפשו בה, **כל זמן שלא נמצא קבר, כל השדה בחזקת טומאה, ואפילו בדקו את כולה, ולא מצאו בה טומאה, כי מאחר שידוע שנקבר שם מת, כל זמן שלא נמצא, כל השדה בחזקת טומאה.**

ולדעת חכמים – **אם חפרו את כל השדה, עד הסלעים שמתחת הקרקע, או עד הקרקע הקשה שודאי לא נחפרה, די בכך, כי במקומות הקשים הללו בוודאי אין המת קבור, ובכל מקום שיתכן שנקבר, חיפשו ולא מצאו, ואם כן שוב אין להסתפק בשדה זו שום טומאה, ואפילו לא נמצא המת שנקבר שם, כל השדה טהורה.**

שדה שאבד בה קבר ואחר כך נמצא

בה קבר בלא שיחפשו בכולה

לדעת רבי – שדה שאבד בה קבר, כלומר, שידוע שנקבר שם אדם, ולא ידוע היכן בדיוק, והלכו וחיפשו בה, וקודם שחיפשו בכולה, נמצא בה קבר, **מן הסתם, הקבר הנמצא הוא הקבר הידוע שאבד בה, ומאחר שנמצא כל השדה טהורה.**

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל – אף כשנמצא בה קבר, **עדיין יש להמשיך ולבדוק את כולה, שמא קבר זה הנמצא, קבר אחר הוא, ואינו הקבר הידוע שאבד בשדה, ורק כשיבדקו את כל השדה, יוכלו לטהר את כולה.**

בעלי מומים אוסרים בכל שהו

ורבי יוסי אומר יבוקר

באו בגמרא שלושה ביאורים של אמוראים, לבאר מחלוקת זו של תנא קמא ורבי יוסי.

א. [ביאור רב נחמן אמר רבה בר אבוה] **נחלקו במחלוקת רבי יהודה ורבי יוסי שבסוגיתנו.**

תנא קמא [הוא רבי יהודה] ורבי יוסי, נחלקו, מה הדין, **כשנתערבה גיזת צמר של בכור, בגיזות צמר חולין.**

דעת תנא קמא כדעת רבי יהודה – לדעת חכמים החולקים על עקביא בן מהללאל, **צמר שנתלש מבכור בחייו, אסור לעולם, בין אם אחר כך מת הבכור, ובין אם אחר כך נשחט הבכור, ולכן, גיזה זו שנתערבה בגיזות צמר של חולין, מאחר שהיא אסורה לעולם, מספק היא אוסרת את כל הגיזות.**

ודעת רבי יוסי כפי שנתבאר – לדעת חכמים החולקים על עקביא בן מהללאל, **צמר שנתלש מבכור בעל מום בחייו, מותר אחר שחיטתו, ולכן יש תקנה לגיזה זו, אם יתברר, שקודם שנתלשה, כבר נחשב הבכור לבעל מום, ולכן יש לברר, אם כבר נחשב לבעל מום קודם התלישה, ואם יתברר שבאמת כך היה, כל הגיזות מותרות.**

[וכשעלה רבין מבבל לארץ ישראל, ואמר ביאור זה לפני רבי ירמיה, אמר על כך רבי ירמיה, בבלי טפשאי [=בבליים טפשים], משום דיתבי בארעא דחשוכא, אמרי שמעתא דמחשכן [=מפני שיושבים בארץ חשוכה אומרים שמועות חשוכות]].

ב. [ביאור רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן] **נחלקו כעין מחלוקת רבי מאיר וחכמים לעניין טומאה שאבדה.**

תנא קמא ורבי יוסי נחלקו, מה הדין **כשנתערבה בהמה אחת בעלת מום באלף בהמות תמימות, ובדקו את כולן, ולא נמצאת אחת מהן בעלת מום.**

דעת תנא קמא כדעת רבי מאיר לעניין טומאה, [שכל טומאה שאבדה, הרי היא בחזקתה עד שתימצא] – וכשנתערבה בהמה אחת בעלת מום באלף בהמות תמימות, כל זמן שלא נמצאת בהמה אחת בעלת מום, יש להסתפק בכל הבהמות, שמא יש בהן מום, וכעת אינו ניכר, ולכן כולן אסורות למזבח.

ודעת רבי יוסי כדעת חכמים לעניין טומאה, [שכל טומאה שאבדה, אם חפשו בכל מקום שיכולה להיות, ולא נמצאת, אין להסתפק שהיא עדיין כאן] – וכשנתערבה בהמה אחת בעלת מום באלף בהמות תמימות, אם יבדקו את כל הבהמות, ולא ימצאו באף אחת מהן מום, כולן בחזקת תמימות וכשרות למזבח.

[ורבי אסי דחה ביאור זה, כי לדעתו, אף שלדברי חכמים, כשאבד קבר בשדה, די בבדיקת כולה כדי לטהרה, אף אם לא ימצא בשדה שום קבר, אין זה אלא כשאבד קבר בשדה, ויתכן שבא עורב ונטל את הגויה, ולכן לא נמצא הקבר, אבל כשנתערבה בהמה בעלת מום באחרות, לא יתכן שעבר ממנה המום, ולכן מודים חכמים שעד שלא תימצא, ודאי יש כאן בהמה בעלת מום, וכל הבהמות אסורות למזבח. אולם רבי חייא בר אבא אמר, שגם בזה נחלקו חכמים, כי יתכן, שבהמה זו שהיה בה מום, טעו לחשוב שהיה בה מום קבוע, ובאמת היה בה מום עובר, ועבר המום, ולכן לא נמצאת עתה בהמה בעלת מום, ומאחר שבדק את כולם ואין באחת מום כולן מותרות].

ג. [ביאור רבי אסי אמר רבי יוחנן] **נחלקו כעין מחלוקת רבי ורבן שמעון בן גמליאל לעניין טומאה שאבדה.**

תנא קמא ורבי יוסי נחלקו, מה הדין **כשנתערבה בהמה אחת בעלת מום באלף בהמות תמימות,**

ובדקו מקצתן, ונמצאת אחת מהן בעלת מום.

דעת תנא קמא כדעת רבן שמעון בן גמליאל לעניין טומאה, [שכל מקום שאבדה טומאה אף אם נמצאת יש לחפש בכל המקום שיכלה הטומאה להיאבד שמא זו שנמצאת אינה זו שאבדה] – וכשנתערבה בהמה אחת בעלת מום באלף בהמות תמימות, **אף אם נמצאת בהמה אחת בעלת מום, עדיין יש להסתפק בכל הבהמות שלא נבדקו, שמא זו שנמצאת אינה זו שנתערבה, ועדיין מעורבת בהן עוד בהמה בעלת מום, ולכן כולן אסורות עד שיבדקו.**

ודעת רבי יוסי כדעת רבי לעניין טומאה, [שכל מקום שאבדה טומאה ונמצאת בידוע שזו שנמצא היא שאבדה] – וכשנתערבה בהמה אחת בעלת מום באלף בהמות תמימות, **מאחר שנמצאת בהמה אחת בעלת מום, שוב אין להסתפק בכל הבהמות, שמא זו שנמצאת אינה זו שנתערבה ועדיין מעורבת בהן עוד בהמה בעלת מום, ולכן כולן מותרות למזבח.**

[ורבי חייא בר אבא דחה ביאור זה, כי לדעתו, אף שלדברי רבן שמעון בן גמליאל, כשאבד קבר בשדה, ונמצא קבר עדיין יש לחוש שאין זה הקבר שאבד, אין זה אלא כשאבד קבר בשדה, שרגילים לקבור בה בני אדם ולכן יש לחוש שכשם שהיה בה את הקבר שאבד כך היו בה עוד קברים ולכן צריך לבדוק את כולה, אבל כשנתערבה בהמה בעלת מום באחרות, מאחר שנמצאת אחת בעלת מום מסתבר שזו היא שאבדה כי אין זה שכיח שיהיו עוד בהמות בעלות מום. אולם רבי אסי אמר, שגם בזה נחלקו חכמים, כי גם בבהמות המומים שכיחים מחמת שנוגחות זו את זו].

© כל הזכויות שמורות י.א.ה.

bekitsur1@gmail.com
